

โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาสุขภาพและชุมชนเรียนรู้จิตตปัญญาอย่างมีส่วนร่วม : ปีที่ 2

ดร.สุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ และคณะ

บทนำ โครงการศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาสุขภาพและชุมชนเรียนรู้จิตตปัญญาอย่างมีส่วนร่วมดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 และดำเนินการต่อเนื่องเป็นปีที่สองภายใต้การสนับสนุนของศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาสุขภาพ 2) พัฒนารูปแบบการส่งเสริมเด็กและเยาวชนในชุมชนพุทธมณฑลให้มีสุขภาพโดยใช้ฐานองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสุขทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ 3) ส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาสุขภาพให้มีความเข้มแข็ง และขับเคลื่อนแนวคิดการพัฒนาสู่ระดับนโยบายในท้องถิ่นและระดับประเทศ และ 4) สร้างฐานความรู้ในการผลักดันประเทศไทยให้ลงทุนอย่างจริงจัง เกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพและเรียนรู้จิตตปัญญาในชุมชน **วิธีการศึกษาวิจัย** เป็นการทดลองประยุกต์ใช้ความรู้ ประสบการณ์ และเครือข่ายที่มีอยู่ในการพัฒนา และเครือข่ายที่มีอยู่ในการพัฒนา ในรูปของการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (Intervention & Learning or Participatory Action Development and Research) มีระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี (เมษายน 2551 – มีนาคม 2552) ผลการศึกษา มีดังนี้ 1) แกนนำทุกฝ่ายมีความเป็นหนึ่งเดียวมีความรักในชุมชนท้องถิ่นที่พัฒนาหรือมีความเป็นนักรักถิ่นเป็นเป้าประสงค์ร่วมกัน (Shared purpose) เป็นปัจจัยเอื้อที่สำคัญ การค้นหาแกนนำที่ดำเนินการอย่างเข้าถึงและรอบคอบเป็นกลวิธีสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และการพัฒนาศักยภาพของแกนนำทั้งในด้านกว้างและด้านลึกผ่านการพัฒนาจนได้รูปธรรมความสำเร็จในปีนี้เป็นคือ ความพยายามร่วมกันในการพัฒนาสะพานหน้าวัดมะเกลือ ตำบลคลองโยง วังปลาหน้าวัดศาลาวัน ตำบลศาลายา การพัฒนาสิ่งแวดล้อมโรงเรียนบ้านคลองมหาสวัสดิ์ ตำบลมหาสวัสดิ์ ตลอดจนจนปาย ประชาสัมพันธ์ความสุขทั่วชุมชนเพื่อเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ 2) ได้กิจกรรมที่อาสาสมัครอาวุโสในชุมชนมาเยี่ยมเด็กที่มีอายุช่วง 8 ถึง 10 ปีที่โรงเรียนบ้านคลองมหาสวัสดิ์ โดยมีหลักการสำคัญคือ ความมีและเป็นกัลยาณมิตร และการทำความเข้าใจว่าในชีวิตย่อมมีทั้งสุขและทุกข์มาเยี่ยมเยือนเป็นธรรมดา มีรูปแบบกิจกรรม 8 ตอนและตัวอย่างแนวทางปฏิบัติของกิจกรรม ซึ่งนำไปทดสอบแล้ว 2 ตอน พบว่าเป็นกิจกรรมที่มีศักยภาพต่อการพัฒนาสุขภาพของเด็ก ครูตลอดจนอาสาสมัคร 3) ดำเนินการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาสุขภาพให้มีความเข้มแข็ง และขับเคลื่อนแนวคิดการพัฒนาสู่ระดับนโยบายในท้องถิ่นและระดับประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยการสร้างเครือข่าย ขยายแนวคิด ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความพยายามในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนทำงานและสานสัมพันธ์เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และเผยแพร่แนวคิดสู่วงกว้างโดยการจัดพิมพ์หนังสือ สรุป การดำเนินโครงการฯ ในปีนี้โดยรวมแล้วยังเป็นเพียงการเริ่มต้นของกระบวนการนำความรู้เกี่ยวกับสุขภาพที่มีอยู่ในมาประยุกต์ใช้และการเรียนรู้ใหม่จากการปฏิบัติจริงในพื้นที่ ทิศทางการดำเนินงานเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา และคาดว่าความรู้และประสบการณ์ของโครงการฯ จะเป็นฐานความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการผลักดันประเทศไทยให้ลงทุนอย่างจริงจังเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพ และการเรียนรู้จิตตปัญญาในชุมชนต่อไป **ข้อเสนอแนะ** 1) ควรดำเนินการต่อเนื่องโดยยึดวัตถุประสงค์เดิมแต่มีความยืดหยุ่นในรูปแบบกิจกรรม 2) จัดกระบวนการให้สามารถตอบสนองต่อจดจ่ยี่ที่มาจากชุมชนได้มากขึ้นและเชื่อมโยงให้เกิดการเข้าร่วมแบบอาสาสมัครที่มีความหลากหลายแต่มีเป้าหมายเดียวกัน 3) จัดให้มีการดำเนินการที่เชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยมหิดล รวมทั้งสถานศึกษาต่างๆ ในพื้นที่เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนร่วมกัน 4) ให้ความสำคัญต่อการสร้าง

ความเข้มแข็งของแกนนำทุกฝ่ายเพื่อให้การขับเคลื่อนมีกำลังและต่อเนื่อง และ 5) ค้นหาอุปสรรคเชิงโครงสร้างของการพัฒนาที่เหมาะสมกับการพัฒนาสุขภาวะในระยะยาวตลอดจนรูปแบบของการวิจัยที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาดังกล่าว